

สารบัญเรื่อง

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	i
บทคัดย่อ	xi
สารบัญเรื่อง	ก
สารบัญตาราง	ค
สารบัญภาพ	ง
บทที่ 1 บทนำ	1
1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย	1
2. วัตถุประสงค์ของโครงการ	5
3. ขอบเขตของโครงการวิจัย	6
4. ผลที่คาดว่าจะได้รับหลังเสร็จสิ้นโครงการ	6
5. การถ่ายทอดผลงานไปสู่ผู้ใช้	7
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะ	8
2. แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน	24
3. กระบวนการมีส่วนร่วม	38
4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนกลยุทธ์	43
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	56
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	63
1. แบบแผนการวิจัย	63
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	65
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	67
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล	67
บทที่ 4 ผลการวิจัย และอภิปรายผลการวิจัย	
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม อำเภอแม่สะเรียง	71

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสำรวจความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการขยะชุมชน	75
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดทำแผนกลยุทธ์การบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม	80
ตอนที่ 4 การนำแผนกลยุทธ์การบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมสู่การปฏิบัติ	97
ตอนที่ 5 การประเมินผลการบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	134
ตอนที่ 6 การทบทวนแผนกลยุทธ์การบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยการบูรณาการของหน่วยงานท้องถิ่น อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	144
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	159
สรุปผลการวิจัย	162
อภิปรายผลการวิจัย	169
บทสรุป การถอดบทเรียน	171
ข้อเสนอแนะ	174
ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย	175
บรรณานุกรม	176
บทความเผยแพร่ รายงานวิจัยฉบับย่อ	182
ภาคผนวก คณะผู้วิจัยและประวัติผู้วิจัย	196

สารบัญตาราง

		หน้า
1	แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาสภาพที่เป็นจริงและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลแม่สะเรียง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สะเรียง แม่ขวม และแม่คง โดยจำแนกตามกลุ่มข้าราชการอำเภอแม่สะเรียง กลุ่มร้านค้า กลุ่มสถานศึกษา กลุ่มชุมชนตลาดนัด กลุ่มโรงแรมและกลุ่มชุมชนศาสนสถาน	66
2	ข้อมูลพื้นฐานของประชาชนด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ณ แหล่งกำเนิดของประชาชน	77
3	ข้อมูลพื้นฐานของประชาชนเกี่ยวกับความตระหนักในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน	78
4	สภาพปัญหาในการกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชน อำเภอแม่สะเรียง	81
5	ความรู้เกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชน อำเภอแม่สะเรียง	82
6	ทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน อำเภอแม่สะเรียง	84
7	การปฏิบัติเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชน อำเภอแม่สะเรียง	85
8	ข้อมูลของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ด้านข้อมูลข่าวสารและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับทางด้านการลงทุน	86
9	การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด ตามหลัก 7Rs ของกรมมลพิษ ของประชาชน อำเภอแม่สะเรียง	87
10	รูปแบบวิธีการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนของประชาชน อำเภอแม่สะเรียง	88
11	แสดงผลการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติในการจัดการขยะชุมชน อำเภอแม่สะเรียง	134
12	แสดงจำนวนและร้อยละของคณะกรรมการชุมชน/องค์การบริหารส่วนตำบล จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติของการจัดการขยะชุมชน	135
13	แสดงจำนวนและค่าร้อยละในการมีส่วนร่วมในการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติของการจัดการขยะชุมชน อำเภอแม่สะเรียง	136
14	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการมีส่วนร่วมในการนำแผนกลยุทธ์ สู่การปฏิบัติของการจัดการขยะชุมชน อำเภอแม่สะเรียง	139

สารบัญภาพ

		หน้า
1	แผนผังอำเภอแม่สะเรียง	4
2	ความสัมพันธ์ของการวางแผนงาน	49
3	แสดงขั้นตอนการวางแผนกลยุทธ์	50
4	กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์	53
5	การประชุมร่วมระหว่าง อำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชน และนักวิจัย ณ ห้องประชุม หน่วยส่งเสริมสุขภาพฯ บ้านแม่เหาะ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	71
6	สภาพการทิ้งขยะของแม่ค้าในตลาดเอกชน เขตเทศบาลตำบลแม่สะเรียง	72
7	นายอำเภอแม่สะเรียง เป็นประธานประชุม ณ ห้องประชุม เทศบาลตำบลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง	73
8	การประชุมการกำหนดการดำเนินโครงการย่อย และผู้รับผิดชอบ ณ ห้องประชุม อบต.แม่คง	74
9	คณะผู้วิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย ประชุมชี้แจงกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่ดำเนินการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการขยะ ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลแม่สะเรียง	74
10	นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลแม่สะเรียง กล่าวรายงานต่อท่านประธาน นายอำเภอแม่สะเรียงในพิธีการอบรมณรงค์และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจกับกระบวนการแยกขยะชุมชน ณ เทศบาลตำบลแม่สะเรียง	100
11	นักวิจัยทำหน้าที่วิทยากรบรรยาย ในการอบรมณรงค์และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจกระบวนการแยกขยะชุมชนให้กับผู้นำชุมชนของเทศบาลตำบล/องค์การบริหารส่วนตำบล ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง	100
12	ผู้นำชุมชนจากเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ที่เข้าร่วมโครงการวิจัยเข้ารับการอบรมณรงค์และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจกระบวนการแยกขยะชุมชน ณ เทศบาลตำบลแม่สะเรียง	101
13	นักวิจัยและเทศบาลตำบลแม่สะเรียง กำลังดูสถานที่จัดตั้งศูนย์รีไซเคิลและธนาคารขยะชุมชนบ้านโป่งในซึ่งเป็นหมู่บ้านนำร่องในเขตเทศบาลตำบลแม่สะเรียง	106

สารบัญภาพ (ต่อ)

		หน้า
14	นักวิจัยและเทศบาลตำบลแม่สะเรียง กำลังหารือกับผู้ใหญ่บ้านชุมชนบ้านโป่งใน ซึ่งเป็นหมู่บ้านนาร่อง ในเขตเทศบาลตำบลแม่สะเรียง	106
15	นักวิจัยและ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สะเรียง สํารวจสถานที่จัดตั้งศูนย์ ไซเคิลและธนาคารขยะชุมชนบ้านพร้าวนอก ซึ่งเป็นหมู่บ้านนาร่องในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สะเรียง และประชุมหารือถึงแนวทางปฏิบัติในการ จัดตั้งศูนย์ไซเคิลและธนาคารขยะชุมชนซึ่งชาวบ้านเริ่มต้นตัวและรวมกลุ่มกัน คัดแยกขยะและนำไปจำหน่ายเป็นรายได้แต่ยังเป็นกลุ่มขนาดเล็ก	107
16	นักวิจัยและ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สะเรียง ประชุมสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ร่วมกับ ผู้ใหญ่บ้านและกรรมการหมู่บ้าน ชุมชนบ้านพร้าว นอก ซึ่งเป็นหมู่บ้านนาร่องในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สะเรียงในการจัด เตรียมการอบรมการจัดการความรู้ในการคัดแยกขยะในครัวเรือนซึ่งได้รับข้อมูล เบื้องต้นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกาทิ้งขยะของชุมชนพร้าวอก	107
17	นักวิจัย เทศบาลตำบล และ องค์การบริหารส่วนตำบล จัดโครงการสนับสนุน และจัดกิจกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดให้กับผู้นำชุมชนจากองค์การ บริหารส่วนตำบลต่าง ๆ ให้มีความรู้ความเข้าใจในการนำไปถ่ายทอดให้กับ ชุมชนตลอดจนแนะนำนวัตกรรมเตาเผาขยะชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	110
18	คุณแสงอรุณ เจริญจันทร์แดง วิทยากรจากสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 1 จังหวัด เชียงใหม่ ให้เกียรติบรรยายในโครงการสนับสนุนและจัดกิจกรรมคัดแยกขยะมูล ฝอยจากแหล่งกำเนิดให้กับผู้นำชุมชนจากเทศบาลตำบล และองค์การบริหาร ส่วนตำบลที่เข้าร่วมโครงการ	110
19	นักวิจัย และ เทศบาลตำบลแม่สะเรียง จัดโครงการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีและ ส่งเสริมการคัดแยกขยะกับชุมชน ให้กับคณะครูและนักเรียนโรงเรียนอนุบาล โป่งในเทศบาลตำบลแม่สะเรียง จำนวน 200 คน	113
20	นักวิจัยบรรยาย การคัดแยกขยะให้กับคณะครูและนักเรียนโรงเรียนอนุบาลโป่ง ใน เทศบาลตำบลแม่สะเรียง	113
21	ผู้ช่วยนักวิจัยทำหน้าที่วิทยากรบรรยายและจัดกิจกรรม โครงการเสริมสร้าง ทัศนคติที่ดีและส่งเสริมการคัดแยกขยะกับชุมชนอย่างมีส่วนร่วมให้กับนักเรียน โรงเรียนอนุบาลโป่งใน เทศบาลตำบลแม่สะเรียง	114

สารบัญภาพ (ต่อ)

		หน้า
22	นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลแม่สะเรียงให้เกียรติ มอบรางวัลให้กับนักเรียนที่ส่งภาพโปสเตอร์ คำขวัญ “แม่สะเรียงสวยด้วยมือเรา”เข้าประกวด ได้รับความสนใจจากนักเรียนเป็นอย่างดี	114
23	ภาพโปสเตอร์ คำขวัญ “แม่สะเรียงสวยด้วยมือเรา”เข้าประกวด ได้รับความสนใจจากนักเรียนอนุบาลโป่งในเป็นอย่างดี ในการส่งเข้าประกวด	115
24	เทศบาลตำบลแม่สะเรียง นำผู้นำชุมชนและผู้เกี่ยวข้องศึกษาดูงานการบริหารจัดการขยะของเทศบาลเมืองระยอง	115
25	รองนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลแม่สะเรียงให้เกียรติกล่าวเปิดในพิธี การจัดโครงการอบรม และสาธิตการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนนำร่องโป่งใน จำนวน 60 ครัวเรือน	117
26	นักวิจัยและ ผู้ช่วยนักวิจัย บรรยาย และ สาธิตการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนนำร่องโป่งใน เขตเทศบาลตำบลแม่สะเรียง	117
27	นักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย สาธิตการจัดการขยะมูลฝอยแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนนำร่องโป่งใน เขต เทศบาลตำบลแม่สะเรียงโดยใช้เตาเผาขยะแห้งเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	118
28	นักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย สาธิตการจัดการขยะมูลฝอยแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนนำร่องโป่งใน เขตเทศบาลตำบลแม่สะเรียงโดยนำขยะไปทำเป็นปุ๋ยหมัก	118
29	นักวิจัยและ เทศบาลตำบลแม่สะเรียง จัดโครงการอบรมและสาธิตการจัดการขยะมูลฝอยแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนนำร่องพร้าวนอก องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สะเรียง จำนวน 30 ครัวเรือน	119
30	ชุมชนนำร่องพร้าวนอก องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สะเรียง จำนวน 30 ครัวเรือนเข้ารับการอบรมและสาธิตการจัดการขยะมูลฝอยแบบการมีส่วนร่วม	119
31	นักวิจัยและ ผู้ช่วยนักวิจัย สาธิตการทำปุ๋ยหมัก จากขยะมูลฝอยโดยใช้ถังหมักเดิมอากาศ โดยการมีส่วนร่วมชุมชนนำร่องพร้าวนอก องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สะเรียง	120
32	ชุมชนนำร่องพร้าวนอก องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สะเรียง จำนวน 30 ครัวเรือน ชมการสาธิตการจัดการขยะมูลฝอย โดยใช้เตาเผาขยะแห้งเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	120

สารบัญภาพ (ต่อ)

		หน้า
33	นักวิจัยและองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ขวึม และองค์การบริหารส่วนตำบล แม่คอง จัดโครงการอบรมและสาธิตการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนนาร่อง บ้านจอมกิตติ และ หนองป่าแขมจำนวน 30 ครั้วเรือน	121
34	นักวิจัย ชี้แจงทำความเข้าใจการจัดโครงการอบรมและสาธิตการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนนาร่อง บ้านจอมกิตติ และ หนองป่าแขมจำนวน 30 ครั้วเรือน	121
35	ชุมชนนาร่อง บ้านจอมกิตติ องค์การบริหารส่วนตำบล แม่ขวึม และ บ้านหนองป่าแขม องค์การบริหารส่วนตำบลแม่คอง เข้ารับการอบรมและสาธิตการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนนาร่อง	122
36	นักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย สาธิตการการทำปุ๋ยหมักจากขยะมูลฝอยและเตาเผาขยะแห้งที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ให้กับชุมชนนาร่อง บ้านจอมกิตติ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ขวึม และบ้านหนองป่าแขม องค์การบริหารส่วนตำบลแม่คอง	122
37	แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศและผังตำแหน่งที่ตั้งโครงการ ก่อสร้างศูนย์การเรียนรู้และจัดการขยะชุมชน ณ พื้นที่บ้านทุ่งแสง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่คอง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	127
38	การสำรวจพื้นที่โครงการ ก่อสร้างศูนย์การเรียนรู้และการจัดการขยะชุมชน ณ พื้นที่บ้านทุ่งแสง ตำบลแม่คอง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย นายอำเภอแม่สะเรียง นายกองค์การบริหารส่วนตำบล แม่สะเรียง นายก องค์การบริหารส่วนตำบล แม่คอง นายกองค์การบริหารส่วนตำบล แม่ขวึม เทศมนตรีเทศบาลตำบลแม่สะเรียง และสถาปนิกทางด้านภูมิทัศน์จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา พื้นที่ภาคพายัพ เชียงใหม่	128
39	การออกแบบพื้นที่โครงการ ก่อสร้างศูนย์การเรียนรู้และการจัดการขยะชุมชน โดยทีมวิจัยและ สถาปนิกทางด้านภูมิทัศน์จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา พื้นที่ภาคพายัพโดย ใช้ “แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ” 1.พื้นที่จะต้องไม่ถูกล้ำเข้าไปในป่าลึกเกินความจำเป็น 2.มีความเหมาะสมกับภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม3.มีความกระชับสามารถควบคุมดูแลได้ทั่วถึง 4.คำนึงถึงการพัฒนาและการขยายตัวในอนาคตของโครงการ 5.ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ	128

สารบัญภาพ (ต่อ)

		หน้า
40	การวางผังเสนอแนะพื้นที่โครงการ ก่อสร้างศูนย์การเรียนรู้และการจัดการขยะชุมชน ณ พื้นที่บ้านทุ่งแสงอำเภอมะละเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	129
41	ถังทำปุ๋ยหมักจากเศษขยะเปียกเติมอากาศ ขนาด 60 ลิตร สามารถผลิตปุ๋ยหมักโดยใช้เวลา 15 – 30 วัน	130
42	เตาเผาขยะแห้งชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมขนาด 400 ลิตร เป็นเตาที่ทำจากถังน้ำมัน ขนาด 200 ลิตร กั้นเปิดให้อากาศไหลเข้าผ่านไส้เตาที่สร้างให้เป็นโครงให้อากาศไหลเข้าตรงกลางก้นเตาเพื่อการเผาไหม้ที่สมบูรณ์ สามารถเผาเศษขยะแห้งประเภทกิ่งไม้ กระดาษ ใบไม้ พลาสติกที่ใช้งานไม่ได้	131
43	เครื่องย่อยแก้ว ขนาด 50 ลิตร สามารถย่อยผสมขวดแก้วได้ในอัตราความเร็ว 100 ลิตร ต่อ ชั่วโมง	132
44	เครื่องย่อยปุ๋ยหมักและเศษใบไม้และผสมปุ๋ยขนาด 100 ลิตร สามารถย่อยผสม ปุ๋ยหมักและเศษใบไม้ได้ในอัตราความเร็ว 300 ลิตร ต่อ ชั่วโมง	132
45	โปสเตอร์ที่ออกแบบให้เห็นกระบวนการแยกขยะ ในครัวเรือน และ ชนิดของพลาสติกที่รีไซเคิลได้ นำไปใช้เป็นแบบตัวอย่างให้หน่วยงานท้องถิ่นนำไปขยายผล	133
46	โปสเตอร์ที่ออกแบบให้เห็นกระบวนการแยกขยะ ในครัวเรือน และ ชนิดของพลาสติกที่รีไซเคิลได้ นำไปใช้ในการอบรมการคัดแยกขยะในครัวเรือนให้กับชุมชน	133
47	เตาเผาขยะแห้งชุมชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมขนาด 400 ลิตร เป็นเตาที่ทำจากถังน้ำมัน ขนาด 200 ลิตร กั้นเปิดให้อากาศไหลเข้าผ่านไส้เตาที่สร้างให้เป็นโครงให้อากาศไหลเข้าตรงกลางก้นเตาเพื่อการเผาไหม้ที่สมบูรณ์ สามารถเผาเศษขยะแห้งประเภทกิ่งไม้ กระดาษ ใบไม้ พลาสติกที่ใช้งานไม่ได้ ชาวบ้านสนใจเป็นจำนวนมาก	141
48	ถังทำปุ๋ยหมักจากเศษขยะเปียกเติมอากาศ ขนาด 60 ลิตร สามารถผลิตปุ๋ยหมักโดยใช้เวลา 15 – 30 วัน ได้รับความสนใจจากชุมชนเป็นอย่างดี	142
49	เครื่องย่อยแก้ว ขนาด 50 ลิตร สามารถย่อยผสมขวดแก้วได้ในอัตราความเร็วประมาณ 100 ลิตร ต่อ ชั่วโมง	142

สารบัญญภาพ (ต่อ)

		หน้า
50	เครื่องย่อยปุ๋ยหมักและเศษใบไม้และผสมปุ๋ยขนาด 100 ลิตร สามารถย่อยผสม ปุ๋ยหมักและเศษใบไม้ได้ในอัตราความเร็ว 300 ลิตร ต่อ ชั่วโมง	143
51	โปรสเตอร์ออกแบบให้เห็นกระบวนการแยกขยะ ในครัวเรือน และ ชนิดของพลาสติกที่รีไซเคิลได้ นำไปใช้เป็นแบบตัวอย่างให้หน่วยงานท้องถิ่นนำไปขยายผล	143
52	รศ.ดร.ปาริชาติ บัวเจริญ เป็นวิทยากร ในการดำเนินการทบทวนแผนกลยุทธ์การบริหารจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม ให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ขาม องค์การบริหารส่วนตำบลแม่คง และเทศบาลตำบล อำเภอแม่สะเรียงในวันที่ 18 มกราคม 2553 เวลา 08.30 – 16.30 น. ณ ห้องประชุม เทศบาลตำบล อำเภอแม่สะเรียง มีผู้เข้าร่วมทั้งสิ้น จำนวน 40 คน	144